

Ю. С. Клецько
асп. II року навчання
спеціальність «Право»

Науковий керівник: д. ю. н., проф. О. М. Миколенко

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ЗАХИСТ ОСОБИ НА ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ

Право на захист полягає у наданні підозрюваному, обвинуваченому, виправданому, засудженому можливості надати усні або письмові пояснення з приводу підозри чи обвинувачення, право збирати і подавати докази, брати особисту участь у кримінальному провадженні, користуватися правовою допомогою захисника, а також реалізовувати інші процесуальні права, передбачені Кримінальним процесуальним кодексом України (далі – КПК України) [1, ст. 20].

Так, КПК України передбачено, що захисник може у будь-який момент бути залученим підозрюваним, обвинуваченим, їх законними представниками, а також іншими особами за проханням чи згодою підозрюваного, обвинуваченого до участі у кримінальному провадженні. Крім того, захисник може залучатися слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом для здійснення захисту за призначенням у випадках та в порядку передбаченим КПК України [1, ст. 48].

Таким чином, право на захист може бути реалізовано шляхом:

1. самостійної реалізації підозрюваним, обвинуваченим, виправданим, засудженим права на захист;
2. користування правовою допомогою захисника;
3. залучення захисника слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом для здійснення захисту за призначенням.

Розглянемо детальніше особливості реалізації кожної форми на стадії досудового розслідування.

Самостійна реалізації підозрюваним права на захист передбачає здійснення ним своїх прав відповідно до КПК України, а саме: право надавати усні або письмові пояснення з приводу підозри, право збирати і подавати докази, брати особисту участь

у кримінальному провадженні та інші. Однак, необхідно врахувати, що у випадках передбачених ст. 52 КПК України участь захисника є обов'язковою.

Наступною формою реалізації права на захист особи є користування правовою допомогою захисника, що передбачає залучення у будь-який момент підозрюваним, його законними представниками, а також іншими особами за проханням чи згодою підозрюваного захисника до участі у кримінальному провадженні. Право особи на захист пов'язують із формальним початком кримінального провадження, який залежить від часу внесення відомостей до ЄРДР, повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення та набуття нею статусу підозрюваного. Таким чином, набуваючи статусу підозрюваного, особа може реалізувати права на захист та залучити захисника.

Наступним етапом реалізації права на захист особи можна вважати укладення договору про надання правової допомоги. Згідно з Правилами адвокатської етики, даний договір може укладатись клієнтом або на користь клієнта іншою особою, яка діє в його інтересах. Якщо договір про надання правової допомоги укладено на користь клієнта іншою особою, яка діє в його інтересах, адвокат зобов'язаний отримати підтвердження згоди клієнта на надання йому професійної правничої (правової) допомоги цим адвокатом виключно у випадку, якщо цього вимагає закон [2, ст. 15].

Також, законодавством передбачено, що договір про надання правничої допомоги може вчинятися усно, якщо клієнт невідкладно потребує надання правничої допомоги, а укладення письмового договору за конкретних обставин є неможливим – з подальшим укладенням договору в письмовій формі протягом 3 днів, а якщо для цього існують об'єктивні перешкоди – у найближчий можливий строк [3, ст. 27].

Таким чином, користування правовою допомогою захисника передбачає залучення у будь-який момент (формально з початку кримінального провадження, який залежить від часу внесення відомостей до ЄРДР, повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення та набуття нею

статусу підозрюваного) з підозрюваним, його законними представниками, а також іншими особами за проханням чи згодою підозрюваного захисника до участі у кримінальному провадженні, та передбачає укладення договору про надання правничої допомоги.

Залучення захисника слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом для здійснення захисту за призначенням здійснюється у випадках, якщо:

1) відповідно до вимог ст. 52 КПК України участь захисника є обов'язковою, а підозрюваний не залучив захисника;

2) підозрюваний заявив клопотання про залучення захисника, але за відсутністю коштів чи з інших об'єктивних причин не може його залучити самостійно;

3) слідчий, прокурор, слідчий суддя чи суд вирішить, що обставини кримінального провадження вимагають участі захисника, а підозрюваний не залучив його.

Захисник може бути залучений слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом в інших випадках, передбачених законом, що регулює надання безоплатної правничої допомоги [1, ст. 49]. Положеннями даної статті передбачено обов'язок слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду залучити захисника за призначенням у передбачених випадках, що має не меті не лише забезпечення інтересів самого підозрюваного, а й вирішенні завдань кримінального провадження, зокрема щодо охорони прав, свобод та законних інтересів його учасників.

Підсумовуючи вищесказане, можна зробити висновок, що право на захист особи на досудовому розслідуванні може здійснюватися шляхом самостійної реалізації даного права, користуванням правовою допомогою захисника чи залученням захисника слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом для здійснення захисту за призначенням, відповідно до вимог законодавства. Завдяки цьому забезпечуються не лише інтереси особи, а й вирішуються завдання кримінального провадження та охороняються права і законні інтереси всіх учасників кримінального провадження.

Список використаної літератури

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI, поточна редакція від 16.03.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 27.03.2024).
2. Правила адвокатської етики від 09.06.2017. Редакція від 15.02.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17#Text> (дата звернення: 27.03.2024).
3. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012. № 5076-VI зі зм. та доп., внес. зг. Законів України ; станом на 03.08.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text> (дата звернення: 27.03.2024).